

Specializuotų paslaugų teikimo sąlygos pagal ES Parlamento ir Tarybos reglamentą 2015/2120

Laurynas Totoraitis

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedros doktorantas
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius, Lietuva
Tel. (+370 5) 236 6175
El. paštas: <laurynas.totoraitis@gmail.com>

Galimybė diferencijuoti duomenų paketus, daliai iš jų suteikiant prioritetą, sudaro prielaidų internetu teikti pažangias specializuotas paslaugas. ES bendrosios telekomunikacijų rinkos reglamentas nustato specializuotų paslaugų teikimo sąlygas, jos ir analizuojamos šiame straipsnyje.

Pagrindiniai žodžiai: bendroji skaitmeninė rinka, bendroji telekomunikacijų rinka, duomenų paketai, specializuotos paslaugos.

Provision of Specialised Services under Regulation (EU) 2015/2120 of the Parliament and of the Council

An opportunity to differentiate data packets by providing priority to specific packets is a precondition required to provide progressive specialised services online. Telecom Single Market Regulation sets conditions to provide specialised services. The conditions are analysed in this article.

Keywords: Digital Single Market, Telecom Single Market, data packets, specialised services.

Įvadas

2015 m. lapkričio 25 d. buvo priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/2120, kuriuo nustatomos priemonės, susijusios su atvira interneto prieiga. Praktikoje šis teisės aktas vadinamas Bendrosios telekomunikacijų rinkos (angl. *telecom single market*) reglamentu (BTR reglamentas). BTR reglamentas yra ES skaitmeninės darbotvarkės¹ (angl. *digital agenda*) dalis ir priemonė, vedanti

¹ 2010 m. gegužės 19 d. Europos Komisijos komunikatas dėl Skaitmeninės darbotvarkės [interaktyvus]. Briuselis 2010 [žiūrėta 2017 m. liepos 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:LT:PDF>>.

link bendrosios skaitmeninės rinkos² sukūrimo. ES gyventojams bendroji skaitmeninė rinka yra svarbi tiek ekonominiu, tiek socialiniu aspektu³. Tai yra mūsų ateitis, kuri kuriama šiandien. Reglamentavimo naujumas ir visuomeninė svarba lemia šio tyrimo aktualumą.

Tyrimo *objektas* yra specializuotų paslaugų teikimą reglamentuojančios teisės normos BTR reglamente (BTR reglamento 3 straipsnio 5 dalis). Tyrimo *tikslas* – praktiniu požiūriu įvertinti BTR reglamento 3 straipsnio 5 dalies taikymo aspektus ir nustatyti probleminius (sudėtingiau užtikrinamus) specializuotų paslaugų teikimo sąlygų elementus. Keliami tokie uždaviniai: (i.) atskleisti specializuotų paslaugų teikimo sąlygų turinį; (ii.) nustatyti teisinio aiškumo stokojančius šių paslaugų teikimo elementus; (iii.) pasiūlyti tobulesnį BTR reglamento 3 straipsnio 5 dalies priežiūros modelį.

Atsižvelgiant į tai, kad tema yra nauja (BTR reglamentas priimtas tik 2015 m. pabaigoje), publikuotų Lietuvos autorių tyrimų, nagrinėjančių šį teisės aktą, nėra. Artimus tyrimus platesnėje, t. y. interneto teisės, srityje yra atlikę autoriai I. Jarukaitis, T. Lamanuskas, M. Civilka, A. Makauskaitė, taip pat M. Kiškis, R. Petrauskas, I. Rotomskis, D. Štivilis, T. Limba, K. Agafonov, D. Sauliūnas, P. Pakutinskas, J. Zaleskis. Tačiau yra užsienio autorių, tiriančių specializuotų paslaugų teikimą. Paminėtini Christopher T. Marsden „Network Neutrality From Policy to Law to Regulation“ ir „Comparative Case Studies in Implementing Net Neutrality: A Critical Analysis“. Šiuose darbuose autorius reiškia kritišką nuomonę apie pasirinktą reglamentavimo būdą, pasisako už savireguliacijos mechanizmų diegimą. Argumentuojama, kad rinkos dalyviai yra pajėgesni nustatyti ir užtikrinti technologinių sąlygų laikymąsi. Taip pat paminėtini G. Knieps, V. Stocker „Network Neutrality Regulation: The Fallacies of Regulatory Market Splits“, kuriame vertinama, kaip pasikeis konkurencinė aplinka suregulius specializuotų paslaugų teikimą. H. Gharakheili „Perspectives on Net Neutrality and Internet Fast-Lanes. In: The Role of SDN in Broadband Networks“, kuriame lyginamuoju aspektu įvertintas reglamentavimas skirtingose šalyse, A. Schwabach „Internet and the Law“. Galiausiai, yra reikšmingi Stanfordo teisės mokyklos profesorės B. van Schewick ir Kolumbijos teisės mokyklos Tim Wu tyrimai ir pranešimai, kuriuose vertinama, kokią įtaką internetui turi paketų diskriminavimo taisyklės ir koks diskriminavimas gali būti pateisinamas. Svarbus tyrimo šaltinis yra Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos (EERRI) 2016 m. rugpjūčio 30 d. priimtos gairės dėl tinklo neutralumo nuostatų taikymo (EERRI gairės⁴).

Darbo objektas ištirtas ir užsibrėžtų tikslų siekiama naudojant tokius metodus: dokumentų analizės, sisteminį, loginį, lingvistinį, analitinį. Loginis metodas naudotas atskleisti už ištirto teisinio reguliavimo esantį jo loginį pagrindimą, technologinį paaiškinimą. Sisteminis metodas buvo naudojamas išskiriant tam tikrų šaltinių, įstatymų leidėjo pozicijas, sugretinant vienas pozicijas su kitomis. Lingvistinis metodas naudotas nagrinėjant darbe naudojamų teisės šaltinių turinį, taip pat techninių terminų reikšmę. Darbe yra laikomasi vienodo aiškinimo, kontekstinio aiškinimo taisyklių.

² 2015 m. gegužės 6 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Europos bendrosios skaitmeninės rinkos strategija [žiūrėta 2017 m. liepos 15 d.] Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0192&rom=EN>>

³ Ten pat.

⁴ 2016 m. rugpjūčio 30 d. Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos gairės dėl tinklo neutralumo nuostatų taikymo [interaktyvus. Žiūrėta 2017 m. rugsėjo 4 d.]. Prieiga per internetą <bereg.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/regulatory_best_practices/guidelines/6160-berec-guidelines-on-the-implementation-by-national-regulators-of-european-net-neutrality-rules>.

1. Specializuotų paslaugų apibrėžimas, objektas ir subjektas

Interneto duomenų srautas yra skaidomas į paketus – duomenų vienetus, kurie iš siuntėjo yra nukreipiami gavėjui. Gautus paketus gavėjo galinio įrenginio (kompiuterio, telefono ar kt.) operacinė sistema vėl sujungia į vieną visumą. Tokiu būdu gavėjas ekrane pamato elektroninio laiško tekstą ar nuotrauką. Maršrutizatoriai tiesiog stengiasi paketus kuo greičiau išsiųsti adresatui, neskirstydami, kuris yra svarbesnis. Tai reiškia, kad už duomenų perdavimą atsakingi subjektai turi stengtis maksimaliai greitai perduoti duomenų paketus galutiniam paslaugų gavėjui⁵, nepaisant duomenų siuntėjo ar gavėjo, paketo tipo ar aplikacijos. Atviras interneto pobūdis yra pagrindinė konkurencingumo, ekonominio augimo, socialinio vystymosi ir inovacijų paskata, lėmusi išpūdingo lygio taikomųjų internetinių programų, turinio ir paslaugų plėtros laimėjimus. BTR reglamentas tai tęsia ir remiasi nuostata, kad internetas turi būti valdomas remiantis „geriausių pastangų“ (angl. *best effort*)⁶ principu.

„Geriausių pastangų“ principu siekiama užkirsti kelią interneto prieigos paslaugų teikėjams (IPPT) daryti įtaką turinio ir taikomųjų programų rinkoje⁷. Jeigu jo būtų atsisakyta, IPPT atsivertų naujos verslo galimybės apmokestinti pačius turinio gamintojus⁸ už jų duomenų (spartesni) perdavimą paslaugų gavėjams⁹. Kai tam tikram duomenų srautui perduoti suteikiamas prioritetas, turinio gamintojas įgyja konkurencinį pranašumą ne dėl tiesioginių taikomosios programos ar turinio savybių, bet dėl to, kad paslaugų gavėjai šį turinį pasiekia sparčiau. Vis dėlto abejotina, ar tokia praktika būtų tinkamiausia siekiant visuomenei naudingiausių tikslų.

BTR reglamente numatyti keli teisėti pagrindai, kuriais remiantis IPPT gali nukrypti nuo atviro interneto principo. Nukrypti nuo tinklo neutralumo galima taikant nuosaikias arba išimtines srauto valdymo priemones (BTR reglamento 3 str. 3 d.), taip pat teikiant specializuotas paslaugas. Įprasti šiuo metu pripažintam specializuotų paslaugų pavyzdžiai yra VoLTE technologija, kuri leidžia 4G ryšiu teikti balso skambučių paslaugas. Taip pat IPTV technologija paremta televizijos transliacija, realiu laiku teikiamos nuotolinės operacijos ar kiti BTR reglamento preambulės 16 punkte numatyti atvejai, pavyzdžiui, viešojo intereso paslaugos arba paslaugos, kurios paremtos tarpusavio komunikacija tarp galinių įrenginių.

Taigi, reglamentu nustatoma teisė teikti kitas nei interneto prieigos elektroninių ryšių paslaugas, kurioms yra reikalingi aukštesni ir konkretūs paslaugų kokybės lygiai, kurio neužtikrina bendra interneto prieigos paslauga taikant „geriausių pastangų“ principą. Specializuotos paslaugos sudaro technologinį pamatą, kuris leis ateities technologijas plačiai taikyti visuomenėje. Visų pirma galima kalbėti apie autonominius automobilius gatvėse. Prognozuojama, kad tokios transporto priemonės per sekundę eismo sąlygomis surinks iki 1 GB duomenų¹⁰. Šia informacija automobiliai turės dalintis tarpusavyje, taip pat perduoti išmaniesiems kelio ženklams ar į šviesoforų sistemas. Todėl tinkamam autonominių

⁵ Galutinis paslaugų gavėjas yra paslaugų gavėjas, neteikiantis viešųjų ryšių tinklų ar viešai prieinamų elektroninių ryšių paslaugų. Tai reiškia, kad galutinis paslaugų gavėjas yra tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys. Taip pat galutiniai paslaugų gavėjai būtų ir turinio gamintojai.

⁶ 2016 m. rugpjūčio 30 d. Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos gairės <...>, p. 5.

⁷ 2011 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento rezoliucija „Atviras internetas ir tinklo neutralumas Europoje“ P7_TA-PROV(2011)0511.

⁸ Turinio gamintojai kuria ar sujungia (pvz., interneto svetainė) tam tikrą turinį, teikia paslaugas (pvz., atsiskaitymo ar apsipirkimo platformos).

⁹ 2012 m. rugpjūčio 8 d. Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos pranešimas dėl IP tarpusavio ryšio tinklo neutralumo kontekste [interaktyvus. Žiūrėta 2017 m. liepos 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.beuc.eu/publications/2012-00524-01-e.pdf>>, p. 29.

¹⁰ KNEIPS, G. Internet of Things (IoT), Future Networks (FN) and the Economics of Virtual Networks. Iš *TPRC 44: The 44th Research Conference on Communication, Information and Internet Policy*, 2016 [interaktyvus. Žiūrėta 2017 m. rugsėjo 4 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2756476>, p. 13.

automobilių veikimui ir saugumui keliuose užtikrinti reikės šiuo metu sunkiai įsivaizduojamo duomenų pralaidumo. Kitas ne mažiau galvą svaiginantis pavyzdys yra virtualios tikrovės aplikacijos. Šios technologijos iš esmės pakeis švietimo sistemą (įsivaizduokite istorijos pamokas pačiam dalyvaujant Žalgirio mūšyje) ar turizmo sektorių (per kelias akimirkas galėsime nukeliauti į vandenynų gilumas, kalnų viršūnes ar kitas planetas).

BTR reglamento 3 straipsnio 5 dalyje nurodoma, kad viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjai, įskaitant interneto prieigos paslaugų teikėjus, ir turinio, taikomųjų programų ir paslaugų teikėjai gali laisvai siūlyti paslaugas, kurios nėra interneto prieigos paslaugos ir yra optimizuotos konkrečiam turiniui, taikomosioms programoms ar paslaugoms arba jų deriniui, jeigu optimizavimas būtinas siekiant atitikti turinio, taikomųjų programų ar paslaugų konkretaus lygio kokybės reikalavimus. Kitaip tariant, duomenų srautas teikiant specializuotas paslaugas yra atskirtas nuo bendrojo interneto prieigos srauto ir gali būti tvarkomas išskirtinai. Tyrimai patvirtina, kad galimybė dalį plačiajuosčio ryšio išskirti specializuotoms paslaugoms skatina naujų paslaugų teikėjų atėjimą į rinką ir paslaugų, kurios imlios duomenų srautui, inovacijas¹¹.

BTR reglamento 3 straipsnio 5 dalis yra taikoma viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjams. BTR reglamente nurodoma, kad viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjas – tai įmonė, teikianti (i.) viešojo ryšių tinklo paslaugas arba (ii.) viešai prieinamas elektroninių ryšių paslaugas¹². Bendras minėtose sąvokose pasikartojantis vardiklis yra „viešas“. EERRI gairėse nurodoma, kad viešosios yra tokios paslaugos ar tinklas, kuris yra siūlomas ne iš anksto apibrėžtai tam tikrai galutinių gavėjų grupei, bet iš esmės kiekvienam paslaugų gavėjui. O elektroninių ryšių paslaugos arba tinklai yra skirti tik apibrėžtai grupei galutinių gavėjų, jie nėra laikomi viešais¹³. Taigi, tokioms (neviešoms) paslaugoms ir tokių paslaugų teikėjams BTR reglamentas nėra taikomas. Tokios paslaugos galėtų būti privatus virtualus tinklas (VPN) *Eduroam*. *Eduroam* yra skirtas tik aukštosios mokykloms ir jų bendruomenių nariams (dėstytojams, studentams), todėl nėra viešas.

Galiausiai, specializuotos paslaugos nėra ir negali būti interneto prieigos paslaugos. Teisės aktuose nurodoma, kad interneto prieigos paslauga yra viešai prieinama elektroninių ryšių paslauga, kuri suteikia galimybę prisijungti prie interneto ir kartu prie visų interneto galinių taškų, nepriklausomai nuo naudojamos tinklo technologijos ir naudojamų galinių įrenginių¹⁴.

2. Specializuotų paslaugų teikimo sąlygos: optimizavimas yra būtinas siekiant atitikti kokybės lygio reikalavimus

Duomenų optimizavimas turi būti *objektyviai būtinas* siekiant atitikti turinio, taikomųjų programų ar paslaugų konkretaus kokybės lygio reikalavimus. Taip pat svarbu ir *optimizavimo mastas* (BTR reglamento preambulės 16 p.). Duomenų srauto optimizavimas reiškia, kad yra užtikrinama viena ar kelios konkrečios taikomiosios programos ar paslaugos savybės ir atitinkama kokybė yra garantuojama paslaugų gavėjams¹⁵. Taigi, teikdamas specializuotas paslaugas, ūkio subjektas įsipareigoja ne tik dėti „geriausias pastangas“ perduodamas duomenis, bet užtikrina būtiną ryšio kokybės lygį. Koks kokybės lygis yra reikalingas, nurodo pats specializuotos paslaugos teikėjas.

¹¹ BOURREAU, M.; KOURANDI, F.; VALLETTI T. Net Neutrality with Competing Internet Platforms. *Journal of Industrial Economics*, t. 63, 2015, p. 30–73.

¹² BTR reglamento 2 str. 2 d. 1 p.

¹³ 2016 m. rugpjūčio 30 d. Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos gairės <...>, p. 7.

¹⁴ BTR reglamento preambulės 4 p.

¹⁵ 2016 m. rugpjūčio 30 d. Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos gairės <...>, p. 111.

Nei reglamente, nei EERRI gairėse nėra detaliau paaiškintas šis elementas. Straipsnio autoriaus nuomone, būtent dėl šio kriterijaus ateityje kils daugiausia teisminių ginčų sprendžiant dėl optimizavimo būdo, apimties ir būtinumo. Todėl Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai ir kitų šalių nacionalinėms reguliavimo institucijoms (NRI) tenka sunki užduotis. Minėta, kad teikiant specializuotas paslaugas turi būti užtikrinama geresnė interneto prieigos kokybė negu kai teikiama bendroji prieiga. Tačiau vertinimas yra sudėtingas dėl įvairiapusio interneto kokybės matavimo. Yra bent penki elementai, kurie bendrai lemia interneto kokybę, tai yra (i.) duomenų parsisiuntimo sparta; (ii.) duomenų išsiuntimo sparta, (iii.) drebjimas, (iv.) delsa, (v.) paketų praradimas. Papildomai duomenų parsisiuntimo ir išsiuntimo sparta dar gali būti skirstoma į (i.) galima mažiausia; (ii.) įprasta; (iii.) didžiausia ar (iv.) reklamuojama (BTR reglamento 4 str.). Šiuo metu vis dar atviras klausimas, kurio iš šių elementų (ar jų derinio) užteks norint pagrįsti, kad teikiama paslauga atitinka BTR reglamento 3 straipsnio 5 dalyje. Manytina, kad bus sunku nustatyti paslaugų kokybės audito standartus¹⁶, pagal kuriuos NRI galėtų patikrinti objektyvaus būtinumo kriterijų. Reikia turėti omenyje, kad sektoriuje veikia netipinės suinteresuotos šalys, tai yra programinės įrangos kompanijos, kurių veikla išeina iš vienos valstybės jurisdikcijos ribų. Šie subjektai yra suinteresuoti, kad jų produktas būtų priskiriamas specializuotoms paslaugoms¹⁷, todėl pateikiamą informaciją apie tai, kokio masto optimizavimo priemonės programai reikalingos, reikia vertinti kritiškai.

3. Specializuotų paslaugų teikimo sąlygos: nėra naudojamos kaip interneto prieigos paslaugų pakaitalas ir draudžiama naudoti siekiant apeiti reglamentą

Specializuotos paslaugos tam tikra prasme konkuruoja su interneto prieigos paslaugomis, nes tam tikrais momentais konkreitiems paslaugų gavėjams gali būti viena kita pakeičiančiomis paslaugomis, tenkinančiomis tuos pačius paslaugų gavėjo poreikius (pavyzdžiui, IPTV paslauga). Kelių specializuotų paslaugų rinkinys gali visiškai atstoti interneto prieigos paslaugas konkrečiam paslaugų gavėjui, kurio poreikiai elektroninėje erdvėje apsiriboja keliomis programomis.

Ne ES šalyse IPPT teikia vis daugiau specializuotų paslaugų. Dažnai tai daroma bendrosios interneto prieigos išteklių sąskaita, nes yra naudojami tie patys infrastruktūros ištekliai. Atsižvelgiant į tai, kad specializuotos paslaugos yra pelningesnės palyginti su interneto prieigos paslaugų teikimo paslaugomis¹⁸ ir į ribotus plačiajuosčio ryšio išteklius, ši tendencija ateityje tik didės. Vadinas, kyla grėsmė, kad tikslas turėti prieigą prie atviro interneto atitols. Todėl kai kurie JAV autoriai siūlo, kad tas pats ūkio subjektas negalėtų teikti ir interneto prieigos, ir specializuotų paslaugų¹⁹. Vis dėlto BTR reglamente pasirinktas švelnesnis kelias ir tokia praktika automatiškai nėra draudžiama. Vietoje to įtvirtinta sąlyga, kad teikiant specializuotas paslaugas *nėra užtikrinama prieiga prie interneto*. BTR reglamento preambulės 17 punkte numatyta, kad reglamento nuostatos dėl atviro interneto prieigos užtikrinimo neturi būti apeinamos pasitelkiant specializuotas paslaugas, kuriomis galima naudotis arba kurios siūlomos kaip interneto prieigos paslaugų pakaitalas.

¹⁶ MARSDEN, Ch. T. *Network Neutrality From Policy to Law to Regulation*. Manchester: Manchester University Press, 2017, p. 207.

¹⁷ Ten pat, p. 209.

¹⁸ CHOI, J. P., et al. Net Neutrality, Network Capacity, and Innovation at the Edges. *Journal of Industrial Economics*, t. 66, 2018, p. 176.

¹⁹ BELLI, L., et al. *Net Neutrality Compendium. Human Rights, Free Competition and the Future of the Internet*. Šveicarija: Springer International Publishing, 2016, p. 6.

Pavyzdžiui, virtualūs privatūs tinklai gali būti laikomi specializuotomis paslaugomis²⁰. Vis dėlto šie tinklai paslaugų gavėjams kartu užtikrina ir prieigą prie interneto. Todėl, teikiant specializuotas paslaugas, kurios, be kita ko, užtikrina ir prieigą prie interneto (pavyzdžiui, VPN), turi būti laikomasi tų pačių BTR reglamento 3 straipsnio 1–4 dalyse numatytų nuostatų dėl atviro interneto. Priešingu atveju tokių paslaugų teikimas bus laikomas formaliu reglamento taisyklių apėjimu.

Atliekant vertinimą, NRI turėtų patikrinti, ar specializuotos paslaugos potencialiai galėtų būti interneto prieigos paslaugų pakaitalas. Atliekant šį vertinimą, NRI turi patikrinti, ar specializuota paslauga *de facto* nesuteikia prieigos prie interneto, tik su tam tikrais apribojimais (pavyzdžiui, geresne kokybe arba diferencijuotu srauto valdymu)²¹. Jeigu minėtos ar panašios aplinkybės nustatomos, tokia praktika turėtų būti laikoma bandymu apeiti reglamento reikalavimus, todėl neteisėta.

Minėta, kad, teikiant specializuotas paslaugas, yra naudojama ta pati infrastruktūra kaip ir interneto prieigos paslaugoms²². Su tuo susijusi panaši į anksčiau minėtą sąlyga yra tai, kad specializuotų paslaugų teikimu *negalima remtis norint apeiti* BTR reglamento reikalavimus²³. Reglamentu draudžiama suteikti bendrą prioritetą palyginamam turiniui, taikomosioms programoms ar paslaugoms, teikiamoms naudojantis interneto prieigos paslauga. Tokia praktika iš karto pažeistų BTR reglamentą, nes būtų apeinamos interneto prieigos paslaugoms taikomos nuostatos, kurios yra susijusios su srauto valdymo priemonėmis ir atviro tinklo užtikrinimu (BTR reglamento 3 str. 3 d. 2 p.).

Teisės aktuose nedetalizuojama, koks turinys yra „palyginamas“. Straipsnio autoriaus nuomone, palyginamas turinys yra toks, kurį paslaugų gavėjai vertintų kaip teikiamų paslaugų pakaitalus. Tačiau „palyginamas turinys“ reglamente nereiškia, kad yra panašūs turinio kokybės lygiai (pvz., delsa, drebėjimas, paketų praradimas). Kitais žodžiais tariant, ta pati paslauga gali turėti skirtingą kokybės lygį – vaizdo transliacijos realiu laiku gali būti teikiamos aukšta arba žema raiška. Jeigu transliacijai Ultra HD kokybe neužtenka bendrosios interneto prieigos kokybės, tai nereiškia, kad tokios aplikacijos srautą būtų galima tvarkyti pagal specializuotų paslaugų režimą, nes net ir žemesne raiška teikiamas transliacijas (kurioms užtenka bendrosios prieigos kokybės lygio) paslaugų gavėjai vertins kaip pakaitalus.

4. Specializuotų paslaugų teikimo sąlygos: specializuotos paslaugos siūlomos tik tada, kai yra pakankamas tinklo pajėgumas

Kitas klausimas, į kurį turi atsakyti NRI, ar tinklo pajėgumų rezervai yra pakankami, kad greta prieigos prie interneto paslaugų dar būtų teikiamos ir specializuotos paslaugos. Tai svarbu todėl, kad specializuotų paslaugų teikimas neturėtų apriboti paslaugų gavėjų galimybes naudotis interneto prieigos paslaugomis ir bendros interneto prieigos paslaugų kokybės. Tai yra ketvirtoji specializuotų paslaugų teikimo sąlyga. Viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjai, įskaitant interneto prieigos paslaugų teikėjus, turėtų siūlyti²⁴ specializuotas paslaugas tik tuo atveju, jeigu tinklo pajėgumas yra pakankamas joms teikti kartu su visomis teikiamomis interneto prieigos paslaugomis²⁵. Tai reiškia, kad prieigos prie interneto paslauga turi išlikti to paties kokybinio lygio, o delsa, drebėjimas ar paketų praradimo parametrai negali suprastėti. Todėl

²⁰ 2016 m. rugpjūčio 30 d. Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos gairės <...>, p. 115.

²¹ Ten pat, p. 127.

²² BTR reglamento projekte buvo siūloma, kad būtų naudojama tik atskira infrastruktūra. Galutiniame variante tokio siūlymo atsisakyta.

²³ BTR reglamento preambulės 16 p.

²⁴ Teikti šias paslaugas patys arba sudaryti atitinkamus susitarimus su turinio, taikomųjų programų ar paslaugų teikėjais, palengvinančius tokių kitų paslaugų teikimą, kai specializuotas paslaugas teikia ne IPPT.

²⁵ BTR reglamento preambulės 17 p.

tikėtina, kad šių paslaugų teikimas pareikalaus papildomų investicijų į infrastruktūrą plečiant juostos plotį. Jeigu tinklo išteklių nėra pakankami, kad specializuotos paslaugos būtų teikiamos nepabloginant bendros prieigos prie interneto kokybės, paslaugų teikimas yra draudžiamas.

Vis dėlto, vertinant konkretaus paslaugų gavėjo patirtį, svarbu, kad jis pats pasirenka, kuriuo metu naudotis interneto prieigos paslaugomis, o kada specializuotomis paslaugomis. Iš IPPT nėra reikalaujama užtikrinti, kad šios abi paslaugos galėtų būti teikiamos lygia greta vienu metu reikalinga sparta. IPPT turi tik pareigą informuoti paslaugų gavėjus, kad prieigos paslaugos kokybė gali būti prastesnė specializuotų paslaugų teikimo metu (Reglamento 4 str. 1 d. c p.). Papildomai turi būti išvengta tinklo perkrovų²⁶. Tinkle patiriama perkrova, kai vienu metu yra siunčiamas didelis duomenų srautas ir dėl to nukenčia kitų (šių duomenų nesiunčiančių) galutinių naudotojų ryšio kokybė²⁷. Net ir specializuotų paslaugų teikimo metu IPPT turi išlaikyti sutartyse numatytą spartą kitiems naudotojams.

Atliekant tyrimą NRI turi įvertinti ir minėtą elementą. Verta trumpai aptarti, kaip tai padaryti. Pirma, institucija turi teisę iš IPPT gauti informaciją, koku būdu yra užtikrinami pakankami tinklo pajėgumai ir kokia apimtimi yra teikiamos specializuotos paslaugos (fiksuito ar mobiliojo ryšio, vertinant geografinę imtį ar paslaugų gavėjų ratą). Tam tikrais specializuotų paslaugų teikimo atvejais gali būti taikoma griežta besinaudojančiųjų kontrolė²⁸. Todėl jeigu paslaugų gavėjų ratas yra gana mažas, bendrame IPPT perduodamo duomenų srauto kontekste šios paslaugos užims nedidelę apkrovos dalį. NRI turėtų įvertinti poveikį galimybei naudotis interneto prieigos paslaugomis ir bendrai jų kokybei išnagrinėdamos, *inter alia*, paslaugų kokybės parametrus (tokius kaip delsos, drebinimo, paketų praradimo), perkrovos tinkle lygį ir poveikį, faktinio ir reklamuojamo greičio skirtumą, interneto prieigos paslaugų veiksmingumą, palyginti su paslaugomis, kurios nėra interneto prieigos paslaugos, ir kokybę, kaip ją supranta paslaugų gavėjai²⁹.

Tada NRI vertina, ar IPPT tinkamai apskaičiavo dėl specializuotų paslaugų teikimo padidėjusias apkrovas ir papildomas investicijas į infrastruktūrą. Atliekant šį tyrimą, NRI turi surinkti duomenis apie interneto prieigos paslaugų apkrovas, išsiaiškinti specializuotų paslaugų poreikį ir įvertinti, ar IPPT pastangos ir papildomos investicijos į infrastruktūrą yra pakankamos. Siekiant tai nustatyti skirtingu metu gali būti atliekami paslaugų kokybės bandymai: pirmą kartą teikiant specializuotas paslaugas, o antrą kartą neteikiant specializuotų paslaugų. Duomenys gali būti vertinami tiek konkretaus paslaugų gavėjo atžvilgiu, tiek vertinant didelės dalies paslaugų gavėjų gaunamą kokybę ilguoju laikotarpiu. NRI turi įvertinti delsos, paketų praradimo ir kitus kokybės parametrus, perkrovos lygius, faktinį ir reklamuojamą spartą bei interneto prieigos spartą, palyginti su kitų paslaugų sparta. Šių testų metodologiją yra išvysčiusi EERRI³⁰.

Vertinant, kokį poveikį specializuotų paslaugų teikimas turi bendrosioms interneto prieigos paslaugoms, yra atsižvelgiama, ar sumažėjo faktinis parsiuntimo ar duomenų išsiuntimo greitis, ar padidėjo delsa, drebinimas ar paketų praradimas. Nežymūs pablogėjimai nebus laikomi reglamento pažeidimu. Tačiau pažeidimas bus, jeigu fiksuojamas anksčiau minėtų parametrų suprastėjimas (pvz., krenta sparta, padidėja delsa) ir tai trunka ištisas valandas ar dienas.

²⁶ 2012 m. gegužės 29 d. Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos nuomonė dėl srauto valdymo ir kitų, atvirą internetą ribojančių praktikų [interaktyvus. Žiūrėta 2017 m. rugsėjo 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/Traffic%20Management%20Investigation%20EERRI_2.pdf>, p. 9.

²⁷ FRISCHMANN, B. M.; VAN SCHEWICK, B. Network Neutrality and the Economics of an Information Super-highway: A Reply to Professor Yoo. *Jurimetrics*, 2007, t. 47, p. 393.

²⁸ 2012 m. gegužės 29 d. Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos nuomonė <...>, p. 11.

²⁹ BTR reglamento preambulės 17 p.

³⁰ 2016 m. rugpjūčio 30 d. Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos gairės <...>, p. 108–115.

Galiausiai paminėtina, kad judriojo ryšio tinkluose srauto kiekį sudėtingiau numatyti dėl kintamo aktyvių paslaugų gavėjų skaičiaus. Keičiasi ir perduodamo duomenų srauto kiekis. Dėl šios priežasties poveikis paslaugų gavėjams teikiamos interneto prieigos paslaugos kokybei galėtų kilti esant nenumatytų aplinkybių. Tais atvejais, kai poveikis mobiliojo interneto prieigos ryšio paslaugų gavėjams yra minimalus, neišvengiamas ir trunka ribotą laiką, tai nebus laikoma BTR reglamento pažeidimu³¹. Tačiau NRI turi imtis priemonių, jeigu nustatomas periodinis ar nuolatinis interneto prieigos paslaugų kokybės (vertinant atskirai kokybės parametrus arba jų visumą) sumažėjimas ir šis skirtumas yra statistiškai reikšmingas. Tokių situacijų neturėtų kilti teikiant fiksuotojo ryšio paslaugas, kur paslaugų gavėjų skaičius ir srauto kiekis yra pastovesni.

Svarbu, kad specializuotas paslaugas gali siūlyti ne tik IPPT, bet ir telekomunikacijų teikėjai ar turinio gamintojai, kurie veikia skirtingose rinkose, todėl verta pakalbėti apie pagrindines rizikas ūkio subjektams investuojant į tokių paslaugų teikimą.

Specializuotos paslaugos priklauso interneto turinio, taikomųjų programų ir paslaugų rinkai. Būtent dėl šios priežasties straipsnio autorius įžvelgia vieną iš trikdžių, ribojančių specializuotų paslaugų kūrimą ir pritaikomumą. Kaip minėta šiame darbe, specializuotų paslaugų teikimas yra susijęs su daugeliu reguliacinių apribojimų, išsipareigojimų paslaugų gavėjams bei finansinėmis investicijomis į infrastruktūrą. Ši našta visų pirma tenka ne specializuotų paslaugų turinio gamintojui, o būtent interneto prieigos teikėjui, todėl verta pasamprotauti, ar IPPT ryšis tokioms investicijoms į infrastruktūrą, nebūdamas tikras dėl investicijų grąžos, dėl specializuotų paslaugų turinio gamintojo veiklos tęstimumo ir jo mokumo. Kyla klausimas, ar IPPT turėtų teisę į nuostolių atlyginimą, jeigu specializuotos paslaugos pasirodytų esančios nepelningos ir šių paslaugų teikėjas nuspręstų nutraukti veiklą? Teisės aktai to nenumato, todėl tai priklausytų nuo sutartinių išsipareigojimų³². Taigi tik finansiškai stiprūs specializuotų paslaugų turinio gamintojai, turintys galimybę suteikti pakankamas prievolės įvykdymo užtikrinimo priemones, turės realią galimybę užtikrinti IPPT galimų nuostolių kompensavimą ir tokiu būdu sudaryti sutartis su IPPT dėl infrastruktūros diegimo specializuotoms paslaugoms.

Papildoma paskata interneto prieigos paslaugų teikėjui sprendžiant, ar priimti tokią riziką, yra tai, ar toks sprendimas padidintų jo klientų, t. y. paslaugų gavėjų, skaičių³³. Tokiu būdu IPPT išlaidas į infrastruktūrą pasidalintų ne tik specializuotų paslaugų teikėjas, bet ir bendrosios interneto prieigos paslaugų gavėjai. Išaugęs klientų skaičius padidintų IPPT pajamas. Todėl, manytina, kad specializuotos paslaugos pirmiausia bus vystomos ne visuomenei reikalingiausiose (pavyzdžiui, pažangių medicininių paslaugų arba aplinkosaugos tyrimų) srityse, bet tose srityse, kur jų atsiperkamumas didžiausias (pavyzdžiui, didelės perkamosios galios ekonomikose), ir tai bus masiškai pritaikomi produktai, kurių prognozuojamas naudotojų skaičius yra didelis (pavyzdžiui, autonominiai automobiliai).

5. Neišspręsti ir neišsprendžiami BTR reglamento klausimai

Darbo pabaigoje paminėtina, kad interneto architektūra ir technologinis pajėgumas laikui bėgant keisis ir tobulės. Harvardo teisės mokyklos profesorius, žymus kibernetinės teisės mokslininkas prof. L. Lessig teigia, kad tinklo architektūra kinta, atsiranda naujų komercializacijos galimybių, iš naujo apgalvoja-

³¹ BTR reglamento preambulės 17 p.

³² Interneto prieigos paslaugų teikimo atveju BTR reglamentas draudžia komercinius susitarimus tarp turinio gamintojų ir IPPT dėl duomenų srauto spartesnio perdavimo.

³³ Pagrindinis interneto prieigos paslaugų teikėjų pajamų šaltinis yra galutiniai paslaugų gavėjai, kuriems yra suteikiama prieiga prie interneto.

mos tinklo vertybės³⁴. Tobulėja ir tinklo infrastruktūra, todėl paslaugų kokybės lygis, kuris šiandien atitiktų specializuotų paslaugų kartelę, po kelerių metų taps įprastu ir tos pačios paslaugos nebegalės būti traktuojamos kaip specializuotos, bet bus teikiamos pagal „geriausių pastangų“ režimą. Be to, ateityje atsiras ir naujų paslaugų, kurios šiandien dėl technologinių netobulumų negali būti visuotinai teikiamos. Šios užims dabartinių specializuotų paslaugų vietą. Natūralu, kad teisės aktais neįmanoma reglamentuoti to, ko dar nėra. Todėl nacionalinės reguliavimo institucijos, neviršydamos savo (plačios) diskrecijos, turės užtikrinti rinkos priežiūrą *ad hoc* pagrindu remiantis BTR reglamento 3 straipsnio 5 dalyje nurodytais vertinamojo pobūdžio reikalavimais bei juos (iš dalies) detalizuojančiomis EERRI gairėmis. Taigi pirmąjį neišspręstą BTR reglamento klausimą galima įvardyti taip – teisinio aiškumo rinkos dalyviams stoka. Kalbant apie tokio reguliavimo netobulumus reikia pripažinti, kad trūkstant teisinio aiškumo turinio gamintojai sunkiai galės įvertinti, nuo kokios praktikos yra apsaugoti, o IPPT – kokias srauto valdymo priemones gali taikyti³⁵.

Sąžininga paminėti, kad šiuo aspektu reglamentas nėra išskirtinis – teisinis reguliavimas telekomunikacijų srityje dažnai yra paremtas ne konkrečių elgesio modelių draudimu / leidimu, o principinių nuostatų įtvirtinimu. Autoriaus nuomone, kitoks reguliavimas interneto ir technologijų teisės srityje yra neįmanomas, nes technikos pažanga ir inovacijos lemia šios srities dinamiką. Priešingu atveju įstatymų leidėjui reikėtų nuolatos keisti ir atnaujinti teisės aktus. Įstatymų leidybos procesas užtrunka kelerius metus, tad teisė stipriai atsiliktų nuo rinkos tendencijų ir tuo metu esančių problemų. Tai nebūtų efektyvu.

Antrasis sunkiai išsprendžiamas klausimas yra susijęs su tuo, kad skirtingose Europos Sąjungos šalyse bendrosios interneto prieigos paslaugos šiuo metu yra skirtingo kokybinio lygio. Net atskirų prieigos teikėjų pajėgumas toje pačioje valstybėje narėje skiriasi. Gali susidaryti situacija, kai keliems subjektams teikiant tą pačią paslaugą, vieno iš jų atžvilgiu paslauga atitiks BTR reglamento kriterijus (ir todėl bus leidžiama duomenų srautą tvarkyti išimtinai), o kito – ne (todėl duomenų srautas turės būti valdomas bendrais pagrindais). Tokia situacija būtų ydinga siekiant bendros skaitmeninės rinkos, iškreiptų konkurencinę aplinką. Prireiks laiko, kol (jeigu) visoje ES bus išvysta panašaus pajėgumo tinklo infrastruktūra. Christopher T. Marsden, apžvelgdamas EERRI vykusius susitikimus tarp NRI atstovų ir mokslininkų rezultatus, prognozuoja, kad NRI iš Baltijos šalių, Kipro, Maltos ar Liuksemburgo bus linkusios specializuotas paslaugas vertinti tendencingai neigiamai. Tai susiję su tuo, kad šios NRI neturi pakankamų išteklių vykdyti kokybišką reglamento priežiūrą, o reglamentu suteiktus įgaliojimus vertina kaip „niekada nepanaudotinus“³⁶.

Sprendžiant šias problemas yra autorių, kurie siūlo, kad IPPT suteiktų teisę galutiniams paslaugų gavėjams tarsi pasukant rankenėlę individualiai nusistatyti, kokią plačiajuosčio ryšio dalį (procentais) jie dedikuoja specializuotų paslaugų duomenų srautui³⁷. Kiti autoriai teigia, kad reikėtų suteikti galimybę patiems paslaugų gavėjams pasirinkti, kuriomis programomis naudotis, įskaitant ir tai, kuriam duomenų srautui teikti prioritetą³⁸. Toks modelis leistų susiaurinti NRI diskrecijos ribas, suteiktų daugiau teisinio aiškumo rinkos dalyviams. Tačiau dabartinė tinklo architektūra to technologiskai neleidžia. Todėl tol, kol to nėra, egzistuoja grėsmė, kad veikdamos plačiose savo diskrecijos ribose taikant BTR reglamentą atskiros ES šalių nacionalinės reguliavimo institucijos gali prieiti prie skirtingų išvadų vertindamos net ir tapacias verslo praktikas. Skirtingų šalių NRI požiūris į technologijas ir jų institucinis pajėgumas kon-

³⁴ LESSIG, L. *The Internet under Siege, Foreign Policy* [interaktyvus. Žiūrėta 2017 m. birželio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://foreignpolicy.com/2009/11/16/the-internet-under-siege/>>

³⁵ VAN SCHEWICK, B. *Network Neutrality* <...>, p. 8.

³⁶ MARSDEN, Ch. T. *Network Neutrality* <...>, p. 203.

³⁷ GHARAKHEILI, H. *The Role of SDN in Broadband Networks*. Singapūras: Springer Singapore, 2017.

³⁸ VAN SCHEWICK, B. *Network Neutrality* <...>.

troliuojant internete veikiančius ūkio subjektus yra skirtingi³⁹. Nenuoseklūs institucijų sprendimai gali apsunkinti bendros skaitmeninės rinkos kūrimą. Todėl, siekiant formuoti vienodą reglamento taikymo praktiką, svarstyta EERRI kompetencijų išplėtimas. Pastaraisiais metais galima pastebėti, kad nuo 2016 m., kai Europos Komisija paskelbė apie tikslus sukurti bendrą skaitmeninę rinką, ES institucijos minkštosios galios priemonėmis⁴⁰ ėmė aktyviau konkuruoti su NRI telekomunikacijų srityje⁴¹. Todėl daugiau imta finansuoti mokslinius tyrimus ES lygmeniu, rengti darbo grupių susitikimus ir forumus, riboti protų nutekėjimą iš NRI į EERRI⁴².

Išvados

1. BTR reglamente įtvirtintais reikalavimais teikiant specializuotas paslaugas siekiama, kad visų pirma būtų nepakenkta bendrajam interneto prieigos kokybės lygiui. Todėl galima teigti, kad ES skaitmeninėje rinkoje vertingesnis teisinis gėris yra interneto prieigos paslauga, o ne technologiškai pažangiausios specializuotos paslaugos.
2. Specializuotų paslaugų teikimo priežiūra yra komplikauta dėl vertinamojo pobūdžio elementų. Objektivus būtinumas ir taikomosios programos, turinio ar paslaugų palyginamumas yra tie elementai, kuriuos bus sudėtingiau įvertinti dėl daugialypių interneto paslaugų kokybės kriterijų ir dar nesuformavusios tyrimo procedūros.
3. Nei BTR reglamente, nei EERRI gairėse nėra siūloma, kad būtų atliekama išankstinė specializuotų paslaugų teikimo patikros procedūra. Straipsnio autorius nepritaria tokiam reglamentavimui, nes, kol vyktų *ex post* tyrimas, konkurencinė ir technologinė aplinka gali visiškai pasikeisti, o pats tyrimas prarasti aktualumą. Nepaisant to, kad *ex ante* modelis atidėtų specializuotų paslaugų patekimą į rinką, autoriaus nuomone, jis yra tinkamesnis, nes užkirstų kelią veikti nesąžiningiems teikėjams, kurie šias paslaugas teiktų bendrosios interneto prieigos kokybės sąskaita.

Literatūra

Norminiai teisės aktai

1. 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB, iš dalies keičianti Direktyvą 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis, Direktyvą 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje ir Reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo, *OL*, 2009 L 337.
2. 2015 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 2015/2120, kuriuo nustatomos priemonės, susijusios su atvira interneto prieiga, ir kuriuo iš dalies keičiami Direktyva 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis, ir Reglamentas (ES) Nr. 531/2012 dėl tarptinklinio ryšio per viešuosius judriojo ryšio tinklus Sąjungoje.

³⁹ MARDEN, Ch. T. Net neutrality postponed. Iš *Network Neutrality From Policy to Law to Regulation*. Manchester: Manchester University Press, 2017, p. 220.

⁴⁰ MARDEN, Ch. T. Net neutrality postponed <...>, p. 222

⁴¹ GERADIN, D.; PETIT, N. The Development of Agencies at EU and National Levels: Conceptual Analysis and Proposals for Reform. *Yearbook of European Law*, t. 23, 2004, p. 153.

⁴² BOEGER, N.; CORKIN, J. How Regulatory Networks Shaped Institutional Reform under the EU Telecoms Framework. *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, t. 14, 2012, p. 49.

Specialioji literatūra

3. BELLI, L., *et al.* *Net Neutrality Compendium. Human Rights, Free Competition and the Future of the Internet.* Switzerland: Springer International Publishing, 2016.
4. BOEGER, N.; CORKIN, J. How Regulatory Networks Shaped Institutional Reform under the EU Telecoms Framework. *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, t. 14, 2012.
5. BOURREAU, M.; KOURANDI, F.; VALLETTI, T. Net Neutrality with Competing Internet Platforms. *Journal of Industrial Economics*, 2015, t. 63.
6. CHOI, J. P., *et al.* Net Neutrality, Network Capacity, and Innovation at the Edges. *Journal of Industrial Economics*, 2018, t. 66.
7. FRISCHMANN B. M.; VAN SCHEWICK B. Network Neutrality and the Economics of an Information Superhighway: A Reply to Professor Yoo. *Jurimetrics*, 2007, t. 47.
8. GERADIN, D.; PETIT, N. The Development of Agencies at EU and National Levels: Conceptual Analysis and Proposals for Reform. *Yearbook of European Law*, 2004, t. 23.
9. GHARAKHEILI, H. Perspectives on Net Neutrality and Internet Fast-Lanes. Iš *The Role of SDN in Broadband Networks*. Singapūras: Springer Singapore, 2017.
10. GHARAKHEILI, H. *The Role of SDN in Broadband Networks*. Singapūras: Springer Singapore, 2017.
11. VAN SCHEWICK, B. Network Neutrality and Quality of Service. *Stanford law review*, 2015 sausis [interaktyvus. Žiūrėta 2017 m. birželio 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.stanfordlawreview.org/print/article/network-neutrality-and-quality-of-service>>.
12. KNIEPS, G.; STOCKER, V. Network Neutrality Regulation: The Fallacies of Regulatory Market Splits [interaktyvus]. *Intereconomics*, 2015, t. 50, p. 46–51 [žiūrėta 2018 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą <<https://archive.intereconomics.eu/year/2015/1/network-neutrality-regulation-the-fallacies-of-regulatory-market-splits/>>.
13. KNIEPS, G. Internet of Things (IoT), Future Networks (FN) and the Economics of Virtual Networks. Iš *TPRC 44: The 44th Research Conference on Communication, Information and Internet Policy*, 2016 [interaktyvus. Žiūrėta 2017 m. rugsėjo 4 d.]. Prieiga per internetą <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2756476>.
14. MARSDEN, Ch. T. Comparative Case Studies in Implementing Net Neutrality: A Critical Analysis [interaktyvus]. *SCRIPTed*, 2016, t. 13 [žiūrėta 2018 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: <<https://script-ed.org/article/comparative-case-studies-in-implementing-net-neutrality-a-critical-analysis-of-zero-rating/>>.
15. MARSDEN, Ch. T. *Network Neutrality From Policy to Law to Regulation*. Manchester: Manchester University Press, 2017.
16. SCHWABACH, A. *Internet and the Law: Technology, Society, and Compromises*. JAV: ABC-CLIO, 2014.

Kiti šaltiniai

17. Europos Parlamentas. 2011 m. lapkričio 17 d. rezoliucija „Atviras internetas ir tinklo neutralumas Europoje“ P7_TA-PROV(2011)0511.
18. Europos Komisija. 2010 m. gegužės 19 d. komunikatas dėl Skaitmeninės darbotvarkės [interaktyvus]. Briuselis 2010 [žiūrėta 2017 m. liepos 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:LT:PDF>>.
19. Europos Komisija. 2015 m. gegužės 6 d. komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Europos bendrosios skaitmeninės rinkos strategija [žiūrėta 2017 m. liepos 15 d.] Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0192&from=EN>>.
20. Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucija. 2012 m. gegužės 29 d. Nuomonė dėl srauto valdymo ir kitų, atvirą internetą ribojančių, praktikų [interaktyvus. Žiūrėta 2017 m. rugsėjo 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=2039>.
21. Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucija. 2012 m. rugpjūčio 8 d. Pranešimas dėl IP tarpusavio ryšio tinklo neutralumo kontekste [interaktyvus. Žiūrėta 2017 m. liepos 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.beuc.eu/publications/2012-00524-01-e.pdf>>.

22. Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucija. *2016 m. rugpjūčio 30 d. Gairės dėl tinklo neutralumo nuostatų taikymo* [interaktyvus. Žiūrėta 2017 m. rugsėjo 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/regulatory_best_practices/guidelines/6160-berec-guidelines-on-the-implementation-by-national-regulators-of-european-net-neutrality-rules>.
23. LESSIG, L. The Internet under Siege, Foreign Policy [interaktyvus. Žiūrėta 2017 m. birželio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://foreignpolicy.com/2009/11/16/the-internet-under-siege/>>.

Provision of Specialised Services under Regulation (EU) 2015/2120 of the Parliament and of the Council

Laurynas Totoraitis

S u m m a r y

Telecom Single Market (TSM) Regulation laying down measures concerning open Internet access and setting background to create Digital Single Market was adopted in November 2015. One can deviate from the principle of open Internet only in several cases one of which is while providing specialised services. Specialised services are optimised for specific content, where the optimisation is necessary in order to meet requirements for a specific level of quality. Such services may be offered only if (i.) the network capacity is sufficient to provide them in addition to Internet access services. (ii.) Services shall not be usable or offered as a replacement for Internet access services, and (iii.) shall not be to the detriment of the availability or general quality of Internet access services for end-users.

TSM Regulation gives broad discretion for national regulation authorities because investigations are evaluated on case-by-case proceedings. Inconsistent NRAs' decisions in different EU countries can potentially lead to diverse practice in separate EU countries thus circumventing the creation of Digital Single Market. Also, TSM Regulation provision is based on ex post evaluation, meaning that by the end of investigation the results may be irrelevant. Author believes ex ante evaluation model would be more suitable.